Flygblad N:o 3.

Utgifvet af

Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm.

Hvarför är motståndet mot kvinnans politiska rösträtt oberättigadt?

Man kan bland argumenten mot kvinnans rösträtt särskilja fyra hufvudargument, som representera olika grader af afvoghet. Motståndarna själfva kan man ej indela i motsvarande fyra grupper, ty de begagna sig oftast växelvis af samtliga dessa olika starka argument.

Det mest lidelsefulla afvisandet af kvinnans rösträttskraf har denna form: Det vore en olycka för staten och ett förryckande af kvinnans sanna bestämmelse såsom kvinna, om hon finge politisk rösträtt. Det återfinnes äfven i de moderna vetenskapliga handböckerna om politisk rösträtt. Så långt har det nämligen kommit, att dessa, helst om de ställa sig på den s. k. allmänna rösträttens grund, måste åtminstone flyktigt vidröra frågan om kvinnans rösträtt. »Mannen tillhör det offentliga lifvet, kvinnan hemmet och familjen, hon skulle, genom att indragas i de politiska rörelserna, dragas ifrån sin egentliga uppgift», heter det t. ex. i en 1901 utgifven bok af Meyer: »Das parlamentarische Wahlrecht». Att frågan om kvinnans rösträtt äfven i dessa »objektiva» framställningar är en känslosak, afgjord af fördomen, innan den tages under ompröfning, visar sig i det knappa sättet att affärda den, samtidigt med att andra rösträttsfrågor underkastas den vidlyftigaste utredning. Ja, det kan t. o. m. hända, att själfva stilen får en patetisk färg, att man midt ibland torra fakta och data finner ett sådant poetiskt citat som detta: »Kvinnan är den husliga härdens Vesta; då hon är borta, känner man, att templet saknar sin gudomlighet. (Villey i Législation électorale comparée des principaux pays d'Europe 1900).

Utöfvandet af politisk rösträtt skulle skada kvinnligheten, draga kvinnan från hennes egentliga plikter i hemmet, förorsaka oenighet i familjerna, så ljuder det i alla tonarter, och refrängen är: kvinnan duger ej till det uppdrag, man vill gifva henne genom beviljandet af rösträtt.

Den allmänna opinionen har kort minne. Har en reform blifvit genomförd, och har den vid sitt genomförande ej haft alltför långt försprång för den allmänna meningen, vänjer sig den stora mängden jämförelsevis fort vid de nya förhållandena och glömmer sitt motstånd och sina betänkligheter, då de först ifrågasattes. Hvem bland den stora allmänheten tänker nu, att det är onaturligt och samhällsvådligt, att kvinnan blir myndig vid 21 år, och att »mö,

som myndig är», ej står under giftoman. Man har glömt allt det motstånd, alla de olycksprofetior, som regelbundet mött hvarje reform till förbättrande af kvinnans ställning. Därför lyssnar man också på god tro till samma motskäl vid hvarje ny reforms ifrågasättande. Numera finner mängden af människor ingenting omstörtande i den lagparagraf, enligt hvilken den till myndig ålder komna unga flickan själf äger att bestämma öfver sitt hjärta och sin hand. Och likväl har man en gång funnit förslaget därom innebära ett misskännande af kvinnans sanna natur, en familjebanden upplösande, farlig nyhet — med ett ord — man har haft alldeles samma grunder för att afvisa det, som de ifrigaste motståndarna till kvinnans rösträtt nu hafva för dennas afböjande.

Så finna vi t. ex. i lagutskottets betänkande vid svenska riksdagen 1859—60 (den andra, vid hvilken motion om giftomannaskapets upphäfvande inlämnades — och föll) följande grunder för bibehållandet af giftomannarätten: hos kvinnan har känslan öfvervikt öfver förståndet; mannens verksamhetsfält är hela den yttre världen, kvinnans är hemmet; »hvarje rubbning i familjens rätt kan innebära frön till omgestaltning af alla samfundsförhållanden» etc.

En medlem af borgareståndet åberopar, i öfverensstämmelse med utskottets betänkande, att kvinnans uppfostran och ställning inom samhället och familjen är väsentligen olika med mannens; giftomannaskapet är en från äldre tider kvarstående familjeangelägenhet, kanhända en af de viktigaste. »Den kan icke ostraffadt förändras, med mindre än att kvinnans familje- och samhällsställning samtidigt eller därförinnan förändras, möjligen ända därhän, att den skall förefalla mången onaturlig.

Det synes vara medgifvet och af en hvar insedt, att samhällets trefnad och bestånd ytterst hvila på familjens, och att, om det senare upplöses, grunden för det förra ock undergräfves.»

Det är, som man finner, en slående öfverensstämmelse i fraseologi mellan de gamla riksdagsutlåtandena 1859—60 och de 40 år yngre, statsvetenskapliga läroböcker, jag nyss citerat.

Hos kvinnan har känslan öfvervikt öfver förståndet, därför bör giftomannaskapet bibehållas, så låter det i lagutskottets betänkande 1860. »Kvinnan behärskas vida mer af känslan än af förståndet», därför bör hon ej få politisk rösträtt, så låter det i Meyers: Das parlamentarische Wahlrecht 1901.

Dessa analogier skulle kunna utföras med afseende på hvarje ifrågasatt reform, som åsyftat kvinnans likställighet med mannen. Såsom en reformvänlig medlem af prästeståndet yttrade vid den nyss omtalade riksdagen om utskottets åberopande af att känslan hos kvinnan har öfvervikt öfver förståndet: »Satsen är icke ny, man har hört den upprepas både när fråga var om den l i k a a r f s- r ä t t e n och då hennes m y n d i g h e t s f ö r k l a r i n g ifrågasattes».

Äfven de insiktsfulla, äfven de redbara, som visst icke vilja taga orättfärdigheten i försvar, ha ytterst svårt att opartiskt låta sin rättskänsla komma till tals. Själfve Geijer — visserligen Geijer före 1838 — yttrade angående förslaget vid 1829 års riksdag att syster skulle få lika arfsrätt med broder, att orättvisan af den gamla lagen, om den funnes, ej kändes. »Men — heter det i hans afstyrkande utlåtande — säkert är, att blotta nyheten af en så djupt i alla enskilda förhållanden ingripande förändring skall föda split i många hushåll och dela många familjer.»

Sådana återblickar, som dem jag här exempelvis gjort, måste, synes det mig, för alla normalt tänkande människor undergräfva beviskraften i den här afhandlade hufvudinvändningen mot kvinnans rösträtt. Dock nej, det måste tilläggas, för alla de normalt begåfvade människor, hvilka verkligen tänka högt om kvinnans uppgift, för alla dem, hvilka ej med oblida ögon se de redan skedda reformerna i kvinnans ställning. Allt kommer an på, hvilken idé man gör sig om familjen, yttrade en af reformvännerna vid 1859—60 års riksdag.

Ja, därpå kommer det an.

Bland dem, som på sin tid motsatte sig införandet af lika arfsrätt, kvinnans myndighet etc., bland dem, som nu häftigt bekämpa kvinnans rösträtt, finns det sådana, som äro fullt konsekventa, som ha en åtminstone formellt förståndig, om än icke i högre mening förnuftig ståndpunkt. Den frivola uppfattning, som i kvinnan endast ser en grann fjäril, en själlös praktblomma, en leksak för mannen, den krassa uppfattning, som ser i henne endast hushållerskan och barnaföderskan, står icke och kan icke stå i samklang med någon åtgärd, som gör henne borgerligt själfständig och själfansvarig. Från detta håll äro de olycksbådande profetiorna om faran af att draga kvinnan från hennes »rätta verkningskrets» fullt naturliga. Med dessa klasser af motståndare båtar det också föga att resonnera. Bevisgrunder och uttryckssätt äro ungefär desamma hos den ytligt estetiserande beundraren af en kvinnlig fjärilstyp, som hos den ärlige, högsinnade men räddhågade idealisten. Båda ägna sig hufvudsakligen åt skönmålning af det närvarande eller förflutna. Cynikerna åter, som i kvinnan endast vilja se hushållerskan och barnaföderskan, äga sin styrka i kraxande korpalåt angående det kommande nya.

Kvinnan bör ej äga rösträtt, ty rösträtt och värnplikt höra tillsammans, så lyder det andra hufvudskälet mot kvinnans rösträtt, betydligt lidelsefriare än det förra och ej på långt när så ofta användt.

Här är det fråga om en juridiskt-politisk rättsprincip. Värnplikt och rösträtt ha särskildt förbundits med hvarandra af förkämparna för allmän rösträtt. Likväl torde väl ingen beträffande männen tänka på ett rigoröst vidhållande af denna förknippning af

rösträtt och värnplikt i hvarje enskildt fall. Det vore brutalt och skulle föra till absurda konsekvenser. Fysikern-ingeniören, hvars nya uppfinning på krigsteknikens område kanske afgör ett helt krigs utgång, skulle vara beröfvad politiska rättigheter i det fosterland, han räddat från undergång, om han ej blifvit antagen vid beväringsmönstringen. Den framstående politiker, som genom duktigt arbete i tal och skrift genomdrifvit en valreform, skulle själf bli utestängd från den rätt, hvartill han förhjälpt andra, om han vid mönstringen blifvit kasserad på grund af närsynthet.

Skulle kvinnorna utestängas från politisk rösträtt på grund däraf, att de ej fullgjort värnplikt, vore detta att med dem förfara strängare än med männen.

Värnpliktens fullgörande har — såsom Eva Rodhe påpekar i sin broschyr om kvinnans rösträtt — här i Sverige under långa tider faktiskt icke inneburit aktivt deltagande i krigföring, utan har varit liktydigt med ett offrande åt staten af en viss bestämd tid och af de krafter, som tagas i anspråk af de till denna tid förlagda vapenöfningarna. De senare ha vidare för många beväringsmän inskränkts till ett minimum; i stället för exercis har i utsträckt mån trädt tjänstgöring som sjukvårdssoldater, skrifgöromål o. dyl.

Till det moderna kriget hör ett utveckladt sjukvårdssystem. Enligt hvilken norm skall man kunna fastställa logiken och rättvisan i att efter ett krig en Röda korsets sjuksköterska, emedan hon som kvinna ej kunnat fullgöra värnplikt, förvägras den rättighet, som tillkommer militärläkaren såväl som sjukvårdssoldaten? Hon har dock arbetat vid deras sida i baracken, liksom de utsatt för lifsfara. Skall läkarens politiska rättighet bero på det gagn, han gjort staten under sin beväringstid, medan hans verksamhet som läkare i fält betraktas som värdelös i politiskt afseende? Och det oaktadt hans beväringstjänstgöring såsom medicinare varit lika okrigisk som ofarlig?

Det är obehöfligt, att kvinnan får politiska rättigheter, hennes intressen bevakas af mannen, som är hustruns, familjens representant. Så lyder den tredje invändningen mot kvinnans rösträtt, som vi här vilja skärskåda.

Föreställningen om mannen såsom hustruns representant i det offentliga lifvet är ju den häfdvunna och uttryckes äfven i mannens ekonomiska målsmanskap. Däremot är det en egendomlig nyhet, som framträder i förslaget om dubbel rösträtt för gifta män vid riksdagen 1902. Såsom det hufvudsakliga skälet för denna dubbla rösträtt anfördes, att den gifte mannen i samhället representerar, utom sig själf, äfven »familjen och särskildt hustrun». Jag skulle vilja kalla detta för afvigsidan af samma sak, hvars rätsida är: kvinnans, i detta fall den gifta kvinnans, rösträtt.

Föreställningen, att kvinnans delaktighet i politiska rättighe-

ter är onödig och opåkallad, är väl den bland allmänheten mest utbredda, särskildt bland kvinnorna själfva. Säkert äro betydligt färre kvinnor än män häftiga motståndare till reformen, och att det bland de kvinnliga motståndarna ej finnes någon grupp af juridiska principryttare, är äfven säkert. »Det tråket och bråket må männen sköta», så tänker flertalet kvinnor om politiken, och det är mindre deras ljufva kvinnlighet än deras maklighet, som dikterar deras uppfattning. På lättjans och bekvämlighetens invändningar ingår jag dock ej i svaromål.

Jag vill blott söka besvara frågan: är det naturligt och riktigt, att bevakandet af kvinnans intressen i det allmänna är nästan helt och hållet anförtrodt åt mannen? Och — från samhällets synpunkt — är det utan men, att kvinnans inflytande på de allmänna angelägenheterna ej är direkt i större grad än nu är fallet?

Föreställningen, att mannen självskrifvet är kvinnans representant i det offentliga lifvet, var en gång helt förklarlig, emedan den stod i öfverensstämmelse med hela hennes privaträttsliga ställning. Den var naturlig på den tid, då kvinnan, ogift eller gift, hvarken förfogade öfver sin person eller sin egendom, då hon lifvet igenom, om hon aldrig »blef gift», som det den tiden följdriktigt nog hette, stod under förmyndare och giftoman. Endast genom sina manliga anhöriga stod hon i någon som helst förbindelse med det allmänna. Men huru förhåller det sig nu?

Villey resonnerar ännu 1900 på följande sätt i Législation électorale:

Det är rätt och billigt, att kvinnans intressen bevakas i samhället, men hon kan och bör icke själf utöfva sina politiska rättigheter, hon skall utöfva dem genom sin man, som är hennes naturlige representant. Och de ogifta? De äro undantag. »Den sanna kvinnan är den gifta kvinnan, familjemodern.»

Den ogifta kvinnan betraktades en gång allmänt som en stackars varelse, som gått miste om sin enda bestämmelse i lifvet. Ofta föraktad och beledd, alltid undanträngd, lefde hon, om hon var utan förmögenhet och saknade nära anhöriga, på ett ofta bittert nådebröd hos släktingar. Hon var van att blygsamt hålla sig undan i en vrå. Skulle hon göra anspråk på, att staten tog hänsyn till hennes öfverflödiga tillvaro, hon som inga rättigheter hade ens i hemmet? Hvad skulle hon kunnat invända mot Villeys nyss anförda resonnemang?

Men kan det vara lika axiomatiskt visst för alla de kvinnor, som nu här i Sverige stå i statens tjänst — för folkskolans stora lärarinnekår, för alla dem som äro anställda vid järnväg, post, telegraf och telefon — att de böra sakna inflytande på sammansättningen af den riksdag, som bestämmer öfver deras aflöning? (Det inflytande de kunna utöfva genom rätten att välja elektorer till Första kammaren är ej nämnvärdt.)

Närmast bero de i järnvägens, postens och telegrafens tjänst stående kvinnorna till sina löneförhållanden af de respektive ämbetsverkens styrelser och deras utlåtanden. Men månne dessa styrelser icke handskas betydligt lättvindigare med löneregleringsförslagen för de kvinnliga tjänstemännen, emedan de hafva att göra med politiskt omyndiga, som endast i form af petitioner kunna göra sin talan gällande?

Flera gånger ha under de senaste åren de nämnda ämbetsverkens styrelser uppgjort eller tillstyrkt löneregleringsförslag, som inneburit en försämring af de kvinnliga biträdenas ställning, genom ett afsevärdt nedprutande af förutvarande maximilönen för kvinnlig tjänsteman, eller genom införande af en ny löneklass af kvinnliga tjänstemän, med lägre aflöning än förutvarande lägsta lönegrad. Glädjande att säga, hafva de kvinnliga tjänstemännen inom riksdagen, särskildt inom dess Andra kammare, funnit förespråkare, som förhindrat eller åtminstone mildrat de till deras nackdel föreslagna förändringarna.

Men vore det orimligt, att de i statens tjänst anställda kvinnorna själfva hade något inflytande på valet af de män, som äga att bestämma öfver deras timliga välfärd? Ej alltid äga de det förutan en välvillig motionär inom riksdagen, som sätter sig in i deras förhållanden och håller på deras rätt.

Kvinnor äro numera valbara i skolråd och ha i ganska stort antal blifvit invalda.

Är det följdriktigt och själfklart, att kvinnliga pedagoger, som uppträda i diskussioner och hålla föredrag på skolmöten, och för hvilkas insikt och erfarenhet man har all aktning, väl skola få innehafva den officiella värdigheten af s k o l r å d s l e d a m ö t e r, men ej ha ett ord med vid r i k s d a g e n s afgörande af skolfrågor, anslag till elementarskolorna för flickor o. d.? En annan sak vore det, om vi ännu befunne oss på de gamla flickpensionernas och guvernanternas tid och före den nya folkskolans grundläggning. Då hade icke någon inkonsekvens förekommit; det ena hade varit lika otänkbart som det andra. Då funnos hvarken pedagogiskt utbildade lärarinnor eller elementarskolor för flickor. Äfven om skolråd funnits, kunde det ej ha kommit i fråga, att kvinnor skulle suttit i dem.

Vid förliden riksdag beslöts af båda kamrarna emot lagutskottets afstyrkande att bifalla motionen om förtydligande af fattigvårdsförordningen, så att äfven g i f t a k v i n n o r må vara valbara i fattigvårdsstyrelse. Detta innebär, att gift kvinna i detta särskilda fall tillerkännes en myndig persons medborgarerättigheter.

Den sedan jämförelsevis länge gällande bestämmelsen, att gift kvinna själf disponerar öfver sin a r b e t s i n k o m s t, var äfven ett steg i riktning mot upphäfvande af skillnaden mellan gift och ogift kvinnas rättsliga ställning. Denna skillnad har eljest efter

hand blifvit onaturligt stor, ty så godt som samtliga de medborgarerättigheter, som småningom tillerkänts den ogifta kvinnan, ha alldeles ej kommit den gifta till del. Den är onaturlig ej blott i det stora hela, utan ock för individen, då det ju i vår tid är vanligt, att kvinnan varit myndig flera år innan hon gifter sig. Det är en konstlad åtskillnad man uppställer; den ogifta, utåt arbetande kvinnan och den i hemmet verkande gifta äro ej två emot hvarandra afgränsade människoklasser. Ofantligt många höra först till den ena af dessa grupper och sedan till den andra. Många fortsätta såsom gifta med sitt yrke, med handel t. ex. Icke blifva de andra människor endast därigenom att de gifta sig, äfven om de upphöra med sin förra sysselsättning. Förlorar t. ex. en skicklig lärarinna sin pedagogiska sakkunnighet, därför att hon gift sig — med en lärare, eller en sjuksköterska sin insikt i sjukvårdsfrågor, därför att hon blifvit hustru åt — en läkare?

Inom riksdagens båda kamrar härskade i våras en glädjande enighet beträffande önskvärdheten af, att gift kvinna blefve valbar till fattigvårdsstyrelse; motståndarna voro jämförelsevis mycket få.

Men det finns andra områden, där samhället är i skriande behof af kvinnans inflytande.

Som mor och uppfostrarinna har hon ett ovärderligt inflytande, det är sant. Men måste hon icke ofta, just som mor, smärtsamt känna sin vanmakt gentemot de onda makter i samhället, som hota att omintetgöra resultatet af all hennes kärlek och möda, frånrycka henne hennes barn och förstöra dem? Vore det icke en vinst för samhället, om det goda hemmets inflytande, det goda hemmets atmosfär, sträckte sig äfven till det offentliga lifvet, om kvinnans sedliga ansvarskänsla växte till att omfatta äfven samhällsförhållanden och samhällsinstitutioner? Nu är, med få undantag, allt inrättadt på att svälta ut kvinnans ansvarskänsla med afseende på missförhållandena i samhället. På hennes känslas och samvetes upprörda protest mot samhällets nesliga ackord med osedligheten svarar man: »du förstår icke detta, här förmår du ingenting, håll dig till din verksamhet i hemmet». Och så kommer man med alla de vackra fraserna om en god och ädel kvinnas inflytande, då hon håller sig till sin rätta verkningskrets. I detta sammanhang är det fraser. Att kvinnan icke är allsmäktig inom sitt hem, att tvärtom millioner kvinnor måste se sina hem fläckas och nedbrytas af det samfundsonda, med hvilket de ej få träda i beröring annat än som offer, därpå behagar man icke tänka.

»Du förstår inte saken, du förmår ingenting.» Om kvinnan inte tror det förra, nog måste hon tro det senare.

De offentliga myndigheternas sätt att handhafva petitioner af kvinnor, t. ex. i sedlighetssaken, visar med den bjärtaste tydlighet, att man ej har annat att vänta än förströdd liknöjdhet och förnäm öfverlägsenhet gentemot kvinnans mening, så länge hon ej är full-

myndig medborgare med både rätt och plikt att göra sin åsikt gällande. Gif kvinnan politisk medborgarerätt, och det skall bli annorlunda! Då måste man upphöra att afspisa kvinnans renhets- och rättfärdighetskraf, så vidt det rör samhället, som en otillbörlig inblandning i något, hon ej förstår. Och då först skall ansvarskänslan allmänt väckas till lif hos kvinnorna själfva.

Det är en ytlig och förvänd uppfattning, som betraktar kvinnans rösträtt som en självfvisk maktfråga. Ansvaret växer med rättigheterna. Hvarje sträfvan efter makt, som icke är grundad på önskan att undanrödja hindren för allt det goda, man vill, är osund. En olycka vore det, om framåtskridandets talan skulle komma att föras af kvinnor utan takt och måtta, med den pösande, själfdryge uppkomlingens stora later och tranga, egoistiska vyer. Icke med skränande, icke med forceradt hållande på rättigheter och öfverhäftighet med afseende på skyldigheter må kvinnans rösträttskraf framträda. Må det bäras fram i mildhet, i ro, i kärlekens ande!

Den sista och minst fiendtliga invändningen mot kvinnans politiska myndighet är den, att hon icke själf önskar ernå den. Den användes som omväxling med de andra af ifriga motståndare. Den är ett älsklingsargument hos dem, som mera af tröghet och slentrian hålla på det gamla, än af ovilja mot det nya. Den höres äfven från dem, som erkänna både det önskvärda och det rättvisa i reformen. Hos dem får den denna modifierade form: tiden är icke inne, förrän kvinnorna själfva visat sig önska den. Här blir det icke längre fråga om ett om, utan ett när.

Det är sant, att de i detta fall vakna och intresserade kvinnorna ännu äro i minoriteten i förhållande till de likgiltiga eller afvisande. Huru länge skall det dröja, innan den kvinnliga rösträttsfrågans rätta innebörd blir klar för kvinnorna själfva? Det blir den öfvertygade minoritetens uppgift att framställa den så, att äfven de närsynta och skumögda måste se den. Här är en utgångspunkt för de kvinnliga rösträttsföreningarnas verksamhet. Om alla de kvinnor, som äro öfvertygade om önskvärdheten af kvinnans politiska rösträtt, sluta sig samman i dessa föreningar, om föreningarna i enighet verka för sitt syftemål, med blicken ofrånvändt riktad på detta, och ej låta sig sprängas i sär af splittrande sidoinflytelser — då skall det kanske ej dröja så länge innan motståndarnas sista position blir lika ohållbar som de öfriga.

Hilma Borelius.

Pris 10 öre

Stockholm, Aftonbladets tr., 1903.